

הטרדות מיניות הנחיות להוראת המצגת

קהל היעד: ט-יב

משך הפעילות: שיעור עד שני שיעורים

מטרות

1. להעלות את מודעות התלמידים לזכות שיש להם על גופם.
2. ללמד את התלמידים לזהות מתי מדובר בהטרדה מינית.
3. ללמד את התלמידים לגלות אמפתיה לתחושות הקשות של נפגעי הטרדה מינית.
4. להעלות את המודעות לכך שגם מי שנכח בסיטואציה של הטרדה מינית צריך לקבל אחריות לסיטואציה.
5. לתת מידע על הגופים שיכולים לסייע במקרה של הטרדה מינית.
6. לתת מידע על המקרים שעליהם חלה חובת דיווח.

רקע

מיניות האדם הוגדרה על ידי ארגון הבריאות העולמי כחלק מרכזי בישותו של האדם. היא כוללת את זהותו המגדרית ואת נטייתו המינית. מיניות באה לידי ביטוי במחשבות, בפנטזיות, בתשוקות, באמונות, בערכים ובהתנהגויות (WHO, 2006). בהיותה רכיב כה משמעותי בזהותו של האדם, יש לתהליכים חינוכיים השלכות על עיצובה, ומכאן גם נגזרת חשיבותו של חינוך למיניות.

חינוך מיני כולל היבטים של הקניית ידע ועיצוב עמדות. הוא תורם לעיצוב עמדות בנושאים הקשורים למיניות בקרב ילדים ובני נוער. הצורך בחינוך מיני עולה בשנים האחרונות לאור הצפה של אירועים הקשורים לביטוייה המכוערים של מיניות האדם: אלימות מינית ופגיעות מיניות בקרב ילדים, בני נוער ובוגרים; הטרדות מיניות, למשל במוסדות לימוד ובצבא; מעשים מגונים ואונס שמעורבים בהם ידוענים ואנשי ציבור; שליחת מסרים מיניים בוטים והפצת סרטונים בטלפונים החכמים על ידי ילדים ובני נוער, המציגים את עצמם בעירום או מקיימים יחסי מין; קיום יחסי מין בין בגיר לקטין/ה או לקבוצת קטינים.

[מחקר חדש](#) של מכון מופ"ת חושף את ההרגלים של בני הנוער בנושא מין. מהמחקר עולה כי מחצית מבני הנוער הצטלמו בעירום ו-40% מהם שיתפו את התמונה או הסרטון. עד סוף כיתה ז' -78% מהנערים כבר נחשפו לפורנוגרפיה לעומת 47% מהנערות.

הצעירים נחשפים למודלים מעוותים של יחסים בין בני אדם המושתתים על מין וכוח במקום על אהבה ומחויבות הדדית.

מורים רבים נמנעים מלהעביר שיעורים בנושא מיניות כיוון שאינם חשים בנוח עם התכנים ודרכי ההוראה. למרות המורכבות והקשיים בהוראת הנושא, אין להתעלם ממנו כיוון שחינוך מיני יעיל יכול להפחית בקרב צעירים פעילויות מיניות פוגעניות והתנהגויות מיניות מסכנות, כמו הידבקות

במחלות מין או הריונות לא רצויים. הוראת הנושא גם חשובה כי היא נותנת כתובת, שאליה יוכלו לפנות תלמידים ותלמידות שחוו פגיעה מינית. מחקרים מלמדים כי יש מקרים שבהם בני נוער שחוו פגיעה מינית נמנעים מלדווח על כך. (מתוך: חינוך לשם מה? תרומתו של קורס במיניות האדם לפרחי הוראה/ אסתר פירסטטר ויהודית לפידות בירמן)

אחת המשימות המוטלות עלינו היא להבטיח את הרווחה הנפשית של בני הנוער, לספק להם סביבה מוגנת ואקלים מיטבי. לכן עלינו לציידם בידע, מודעות וכלים להתמודד גם במצבים של הטרדה מינית ובדילמות הקשורות אליהם.

מטרת העל שלנו כאנשי חינוך היא לכוון את התלמידים למיניות בריאה - לשמור על האיזון הנכון בין המותר והאסור ולחנך אותם ליחסים בין-אישיים וזוגיים המבוססים על כבוד, הדדיות ושוויון. (מתוך: קובץ "סדנאות לתלמידים", בתוך: שפ"נט

<http://cms.education.gov.il/NR/ronlyres/A69C096E-27C8-43DB-AE05-D6A3770BB2D/161393/SadnaotLeTalmidim.doc>

דגשים לשיח על מיניות ופגיעה מינית:

- יש תלמידים שחווים או חוו הטרדות מיניות, והם מוצפים רגשית. לפיכך, חשוב מאוד ליידע את כל התלמידים מראש מה יהיה נושא השיעור, כך שיוכלו להיערך אליו נפשית.
- להכין את התלמידים לכך שהנושא של פגיעות מיניות אינו פשוט, ושאוּלֵי יעלו לדיון אירועים שעלולים לעורר תחושות קשות בחלק מהם. צריך לומר לתלמידים שיש מערך תמיכה בבית הספר, שתפקידו לתת מענה ולסייע להם אם עולים רגשות, תחושות או שאלות הדורשים התייחסות פרטנית.
- לשים לב לתגובות רגשיות מועצמות וחריגות של תלמידים ולהתייחס אליהן באופן פרטני.
- הדיון בנושא צריך להיות בתוך הקשר של שיח עקבי ומתמשך העוסק בנושאים הקשורים למיניות ולמניעת פגיעה מינית.
- ייתכן שבעקבות השיעור יהיו תלמידים שיפנו לבקשת עזרה, בגלל כמה סיבות:
  - בעקבות השיח הכיתתי יהיו תלמידים שיבינו כי חוו הטרדה מינית.
  - הדיון בנושא יסמן אתכם ככתובת לפנייה ולשיתוף. בכל פנייה שתהיה אליכם, חשוב שתהיו קשובים ומכילים, גם אם אין בידכם פתרונות. חשוב להיוועץ ביועצת בנוגע לפניות אלו, ויחד תגבשו דרך תגובה מתאימה לאותו תלמיד או תלמידה שפנו לעזרה.
- שיח על מיניות והטרדות מיניות יכול לגרום לתלמידים או לתלמידות לשאול אתכם שאלות אישיות. התגובה שלכם יכולה להיות: "החוויות האישיות שלי בנושא אינן רלוונטיות לנושא השיעור, נכון שזה יכול לבלבל, אבל השיח היום הוא עליכם ובשבילכם."
- השיח עלול לעורר שימוש במילים פרובוקטיביות או באמירות סקסיסטיות. חשוב להגיד כבר בתחילת השיעור, שעצם העובדה שמדברים על הטרדות מיניות, אין פירושה שהשיח

יהיה חסר גבולות או גס. כך תוכלו לשמור על עצמכם וגם על התלמידים. מה יקרה אם יהיו תלמידים שידברו באופן סקסיסטי במהלך השיעור? חשוב להציב גבולות ברורים ולנהוג באפס סובלנות כלפי אמירות מסוג זה. עם זאת, בהחלט יש מקום לאפשר ביטוי רגשי אישי של התלמידים.

- חשוב לפתוח את השיעור בהבהרה שגם אם יש מקרים אישיים שהתרחשו בכיתה, אין להציפם באמצעות פנייה ישירה.

תיאור המצגת:

שקופית פתיחה: הטרדות מיניות – מחוץ לתחום
שקופית הפתיחה מציגה את נושא המפגש.

שקופית 2: מהו המרחב שלי?
בשקופית הזאת התלמידים יצאו מחוץ לכיתה לפעילות בזוגות שמטרתה לבחון מהם גבולות המרחב שבהם אני מרגיש בנוח. תיאור הפעילות:
התלמידים עומדים זה מול זה במרחק של כ-4 מטרים זה מזה. בכל פעם שורה אחת נשארת סטטית והשורה המקבילה מתקדמת לכיוונה.

התלמיד בשורה הסטטית צריך לסמן לתלמיד שמתקדם לכיוונו לעצור, כשהוא מרגיש שהוא נכנס למרחב האישי שלו, וההתקרבות שלו אליו כבר אינה נוחה לו. לאחר מכן מתחלפים. לאחר כל סבב, המורה מבקשת מהתלמידים להתבונן ולבדוק איפה התלמידים נעצרו ומשקפת להם את מה שהם רואים במילים. למשל: שימו לב שלא כולם נעצרו באותה נקודה. לכל אחד יש גבולות המרחב שלו שבהם הוא מרגיש בנוח ביחס לאדם שעומד מולו. לאחר ההתנסות יש לחזור לכיתה ולנהל דיון במליאה בעקבות ההפעלה.

שאלות לדיון:

- איך הרגשתם בנקודת העצירה?
- איך הייתם מרגישים אם בן או בת הזוג לא היו עוצרים בנקודה שביקשתם?

• איך הייתם מרגישים אם בן או בת הזוג היו מתקרבים עד כדי מגע פיזי? בלחיצה על כפתור "הידעת?" יופיע המידע הבא: לכל אחד יש מרחק שעליו הוא שומר ביחס לאדם שעומד מולו. מעבר למרחק זה, אותו אדם מרגיש שפולשים למרחב האישי שלו. אפשר להרגיש את אי הנוחות הזאת גם כשאינן ממש מגע פיזי.

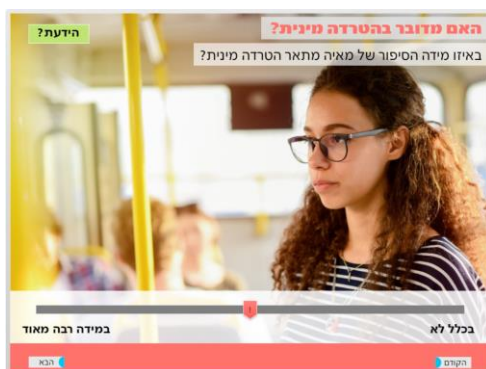
שקופית 3: נסיעה באוטובוס

בשקופית זו מופיע תיאור מקרה של נערה בשם מאיה שחוותה אירוע של הטרדה מינית. לחיצה על התמונה תפתח את תיאור המקרה. הקריאו את תיאור המקרה בקול ולאחר מכן בקשו מהתלמידים שיתארו את הסיפור של מאיה במונחים של מרחב אישי.

שקופית 4: הרגשות של מאיה

בשקופית זו נשוחח עם התלמידים על מה שהרגישה מאיה בעקבות ההטרדה המינית שחוותה. שאלו את התלמידים איך לדעתם הרגישה מאיה. בקשו מהתלמידים לתאר בקצרה את החוויה הפנימית של מאיה.

שקופית 5: האם מדובר בהטרדה מינית?

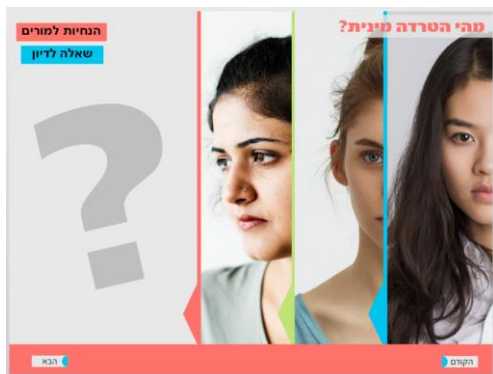
בשקופית זו התלמידים יקבעו על סמך הידע, הניסיון והתחושות שלהם באיזו מידה לדעתם הסיפור של מאיה מתאר הטרדה מינית. יש להזיז את הסמן בסקאלה לפי תשובות התלמידים ברצף שבין "בכלל לא" ל"במידה רבה מאוד". לאחר מכן, בקשו מהתלמידים שישלימו את

הסיפור של מאיה ויתארו איך הם היו מגיבים לו היו במקומה של מאיה. לחיצה על כפתור "הידעת?" תציג את חוק התחבורה הציבורית.

שקופית 6: השלימו את הסיפור

בשקופית זו התלמידים מתבקשים להשלים את הסיפור של מאיה ולתאר כיצד היו מגיבים לו היו במקומה. חשוב להנחות את התלמידים כיצד לנהוג במקרים דומים.

שקופית 7: מהי הטרדה מינית?

חלקו לתלמידים את עיבוד החוק למניעת הטרדה מינית תשנ"ח – 1998 (מופיע בנספחים), וקראו אותו יחד. בשקופית מופיעות כמה דמויות. לחצו על כל אחת מהדמויות, קראו את תיאור המקרה שלה וקבעו אם מדובר בהטרדה מינית לפי החוק.

למורה- חשוב שעיבוד החוק יופיע מול התלמידים כדי שיבחנו כל אחד מהמקרים לפי הקריטריונים שנקבעו בחוק. שאלה לדיון:

לאור הקריטריונים שמציב החוק, האם יש לכם דוגמה להטרדה מינית, שבעבר חשבתם שאינה נחשבת הטרדה מינית?

שקופית 8: המקרה של רותם

בשקופית זו נכיר את המקרה של רותם שחוה הטרדה מינית קבוצתית שכללה גם צילום ותיעוד של המעשה. לחיצה על התמונה תציג את תיאור המקרה. לחצו על הכפתור "שאלה לדיון" ודברו עם התלמידים על הרגשות, המחשבות והתחושות שעולים בהם.

חשוב לתת לגיטימציה לכל הקולות שעולים בכיתה, גם לאלו שאינם רואים פסול במה שהוצג, אך חשוב מאוד לחזק את הקולות שרואים במה שתואר התנהגות שלילית, פוגעת ומבזה. בסופו של הדיון התלמידים צריכים להבין שההתנהגות המתוארת באירוע היא הפעלת כוח של חזקים על חלש מהם, ושהמעשה שנעשה הוא תוצאה של כפייה פיזית שמשפילה את האדם ומבזה את המרחב האישי שלו.

שקופית 9: מגלים אמפתיה כלפי רותם בשקופית זו נבקש מהתלמידים לתאר מה לדעתם עובר על רותם בכל אחד מהמישורים הבאים: ברגשות, בגוף, במחשבות ובהתנהגות. שאלות לדיון:

- האם מצאתם פערים, למשל, בין המחשבות והרגשות של רותם לבין ההתנהגות שלו?

חשוב להבהיר לתלמידים שלפעמים קיים פער בין המחשבה והרגש לבין ההתנהגות, כיוון שאדם במצב של סכנה עלול להגיב בצורה של פסיביות וקיפאון, כך שגם אם הקורבן לא פועל כדי להגן על עצמו, אין זה אומר שמדובר בהסכמה למעשים שנעשו בו.

לחיצה על כפתור "הידעת?" תציג לתלמידים את המידע הבא:

התגובות האפשריות של אדם שנקלע לסכנה או לאירוע חירום מסומנות באות F:

- **FIGHT**: מאבק - התמודדות אקטיבית לשינוי המצב

- **FLIGHT**: בריחה

- **FREEZE**: קיפאון, הימנעות מפעולה

שקופית 10: תפקידים של הצופים מהצד באירועי הטרדה מינית

בשקופית זו נדון עם התלמידים בתפקידים שיש לצופים מהצד באירועים של הטרדה מינית ובחובת הדיווח המוטלת עליהם. לחיצה על המחווון תציג לתלמידים נקודות שיעזרו להם לקבוע את מידת הצורך בהתערבות של ניר.

בסוף הדיון עליכם לציין בפני התלמידים כי ניר **חייב להתערב** במקרה כזה!

חשוב להבהיר לתלמידים את תפקידם ואחריותם בזיהוי אותות מצוקה וקריאה לעזרה במצבים מסוג זה. נמצא כי מתבגרים מעדיפים לשתף את חבריהם (יותר מאשר את המבוגרים) בקשיים ובכאבים שלהם, והחברים יהיו גם בדרך כלל הראשונים שיזהו אותות מצוקה ויוכלו לשמש "שומרי סף". מכאן שלא רק לאנשי חינוך וטיפול יש מקום מרכזי בסיוע לנערה/הנמצאים במצוקה אלא גם לחברים שלהם. אימון מתבגרים בפיתוח אמפתיה, התייחסות ישירה וכנה, ופנייה למבוגר בעת הצורך יכולים לשמש "קרש הצלה לילדים ולמתבגרים במצוקה" (עדותו של עובד משפ"י)

שקופית 11: חובת הדיווח

בשקופית זו נדון עם התלמידים על הקשיים הכרוכים בחובת הדיווח. אף שחוקית ומוסרית ניר צריך להתערב, במקרים רבים בני נוער שנמצאים במצב דומה לניר בוחרים שלא להתערב.

שאלות לדיון:

-מה לדעתכם מונע מהם להתערב?
-איך לדעתכם ניר יכול לעזור לרותם בלי לפגוע בעצמו?

שקופית 12: אקטואליה

בשקופית זו מופיע עמוד כללי שמציג ידיעה על פגיעה מינית שפורסמה בתקשורת. אנחנו ממליצים לבחור אירוע אקטואלי שהתרחש בסמוך לזמן העברת המצגת בכיתה. תוכלו ללחוץ על כפתור "שאלות לדיון" ולהיעזר בשאלות הכלליות המופיעות כאן או להוסיף שאלות ממוקדות יותר.

כאן אנחנו מתייחסים להנחיה של שפ"י שלפיה יש לנצל אירועים שנחשפים בתקשורת כדי לקיים שיח בנושא הטרדה מינית – שיח שמעביר לתלמידים מסרים חינוכיים. לפי ההנחיה של שפ"י, הבחירה להתעלם ולא להגיב לאירוע שהתפרסם בתקשורת יכולה להתפרש כ"הסכמה שבשתיקה" והיא עלולה להעביר מסר בעייתי שהנושא הזה אינו מעניינה של מערכת החינוך.

שקופית מסכמת: חשוב לזכור!

בשקופית זו נבחר כי הקורבן שחוה הטרדה מינית אינו אשם בשום צורה!
כמו כן, ננחה את התלמידים כיצד לנהוג אם חוו או יחוו אירוע של הטרדה מינית (מתן כתובות רלוונטיות, כמו קווי חירום במרכזי סיוע ועוד).

נוסח החוק :

(עובד על פי החוק למניעת הטרדה מינית תשנ"ח – 1998)

הטרדה מינית היא סוג של פגיעה בעלת אופי מיני באדם אחר

מהחוק :

(3) הטרדה מינית היא כל אחד ממעשים אלה :

(1) סחיטה באיומים, כאשר המעשה שהאדם נדרש לעשותו הוא בעל אופי מיני ;

(2) מעשים מגונים כפי שהם מוגדרים בחוק ;

(3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם אשר הראה למטריד כי אינו מעוניין בכך ;

(4) התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בכך (למשל, שריקות או רמיזות מיניות, נעיצת מבטים לאברים אינטימיים ; שליחתן או הצגתן של תמונות פורנוגרפיות).

(5) התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית ;

(תיקון מס' 10) תשע"ד-2014

(א5) פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם, המתמקד במיניותו, ..., ולא ניתנה הסכמתו לפרסום...